אור לארבעה עשר פרק ראשון פסחים ז.

מסורת הש"ס

א) לקמן כח: [ע"ס], ב) ב"מ כו. סקלים פ"ז מ"ב, ג) [ע' תו' נדה ט: ד"ה נגומא], ד) [כריב"ף וכרא"ש ליתא וכריב"ף פי' רב פפי משמיה דרבא אמר על ביעור חמץ רב פפא משמיה דרבא אמר לעבר [ובראב"ם פי' קלת בנ"מ] (לפנינו איתא בראב"ם ממש בגי' הריב"ף בלי שום שינוי), ה) [יבמות ל: וש"נ], ו) [ע"ע תוס' ב"מ כו. ד"ה בכהן], ז) [ע"ע תוס' ב"מ כו. ד"ה הכא].

מוסף רש"י

המקדש משש שעות ולמעלה. על כרחך מתחלת שש משמע, ולא לאחר שש דאסור מדאורייתא, מאי אתא לאשמעינן, פשיטא דאין מקדשין באיסורי הנאה (לקמן נא:). אפילו בחיטי קורדיניתא. קטנים הן ואפילו הכי אם כאן לחמשת חמץ, כגון שנפלו עליהם מים, אסור (שם). לפני סוחרי בהמה. בירושלים (נ"מ כו:). לעולם. כין כשעת הרגל כין שלא בשעת הרגל, מעשר. שרוב עשר הנאכל בירושלים מעשר, לפי שאין אדם שוהה בירושלים עד שיאכל כל מעשרותיו ונתן מעות מעשר לעניי העיר או לאוהביו יושבי העיר וכיוב הולאים מעשר ליקחיו כהן בהמות לשלמים, כדגמר שם שם מעשר משלמים (שם). בהר הבית חולין. ואפילו בשעת הרגל, ואע"פ שרוב מעות שבעיר מעשר, שעולי רגלים מביאין מעות מעשרותיהן לאכלם, לא שבקינן רובא דשמא ואזלינן בתר רגל, אלא אמרינן מלפני הרגל נפלו כאן ומחולין הן (שם). בירושלים. בשאר שוקים שבה, בשעת הרגל מעשר. שרוב מעות העיר מעשר, בשאר ימות השנה חולין. דרוב מעות שבעיר חולין (שם). מאי טעמא. בשעת הרגל מעשר, ולא אמרינן מלפני הרגל נפלו כדאמרן בהר הבית (שם). הואיל ושוקי ירושלים עשויין להתכבד בכל יום. ואם נפלו שם לפני הרגל כבר מצאום מכבדי השוק, אבל הר הבית אין צריך להתכבד כל יום, שאין ניכר ועפר קולט שם מתוך שהוא מגופף, ועוד שאין אדם נכנס שם בתענוג ובאכנס שעל רגליו (שם). לבער חמץ. מה שמצוה ביום מן החמץ קודם ביעור, כמו (דברים כו) בערתי הקדש מן הבית (סדור רש"י סי' שנו. האורה ח"א סי' 19 וח"ב סי' יז).

וניבטליה בשית. ליתקנו רבנן לכל אדם ליבטל בלבו בתחלת שש דהשתא לא פשע דאיכא זכרון טובא שהרי עסוק בשריפתו: **כיון דאיסורא דרבנן.** דמשעברו ממש אסור בחמץ לדברי הכל כדאורייתא דמי ואינו שלו ולא מצי מבטל ליה ומשהי ליה פורתא עבר עליה: **המקדש.** אשה: **משש שעות ולמעלה.** מתחלת שש דאיסורא דרבנן הוא: **אפילו בחיטי קורדיניתא.** הלומדים בהרי אדרבו קשין הם מאד ואפילו הכי אין מוחשין לקדושין אם באו עליהם מים. ואף על גב דאתי איסור הנאת חמץ דרבנן דשש ומפקע קידושי מורה ושרי אשת איש לעלמא הא מתרצינן בכמה דוכתין [ה] כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש והפקר ב"ד הפקר והם הפקירו ממונו: **עיסה מגולגלת.** שלא החמיצה ומפני חימת כבוד רבו אין יכול לקוס ולילך ולאפותה: **דקדיש ומבטל לה.** בלבו דעדיין היא ברשותו שלא נאסרה עליו: **דיקא נמי.** דעדיין לא החמיצה דקתני היה יושב בבית המדרש ומשמע מפני שאין יכול לקוס ולילך משם הוא מבטלה בלבו ואי נחמץ גמור למה לי יושב בבית המדרש ואפילו אם היה פנוי מה בידו לעשות יותר השבתה בלב זהו ביעורו אלא ודאי כשיש בידו לתקן קאי ובידו לאפותה אם היה פנוי הוסיל ולא החמיצה עדיין. ומשום יום טוב נקט יושב בבית המדרש ושבת מתוקמא בחמץ גמור ובארבעה עשר שחל להיות בשבת: **כיון שרבתה מצה.** קס"ד אם בשתמשו בתיבה זו מצה יותר מחמץ אזלינן בתר רובא ומותרת: רוב אוכלי בשר בירושלים כל ימות השנה ממעות מעשר שני הן לפי שלא היו מספיקין לאכול כל מעות מעשר שני שלהן ברגל ונותנין אותם לבני העיר בעודם הנאה והן אוכלים אותם בקדושתן ועיקר אכילת מעות מעשר שלמים היו מביאין מהן כדקיימא לן במנחות (דף פב.) הלכך לוקחין מהן בהמות בכל זמן שיש לו מעות מעשר אינו מוציא מעות חולין ואע"ג דאיכא למימר שמא מיד המוכר נפלו ומעות חולין הן ספק איסורא לחומרא: **בהר הבית.** לעולם חולין ואפילו בשעת הרגל שיש מעות מעשר מרובין בירושלים ממעות חולין לא מספקינן להו במעשר דאזלינן בתר רובא דשמא ואמרינן לאו אדעתא נפול אלא קודם הרגל. ובירושלים בשאר ימות השנה חולין דרוב מעות העיר חולין ובשעת הרגל מעשר כדמפרש טעמא מה טעם בשעת הרגל מעשר ולא אמרי' קודם הרגל נפול כדאמרן בהר הבית שבתחלת בשעת כיבוד הר הבית מתוך שהוא משופע והרוח מכבדתו מעפרו ועוד שאין אדם נכנס בתוכו שעל גבי רגליו ואינו עשוי להתכבד. אלמא כל דבר העשוי להתכבד אמרינן קמאי קמאי אזלו ומתם מיבות שמשתמשין בהן אוכלין נוטלין ראשון ראשון כדי שלא יתעפשו וכל שכן דמסתמא בדקה זה אור לארבעה עשר והאי דבתרא היא ומצה היא: **מוכיח עליה.** שהרי הוא זה ימים רבים וחמץ הוא: **שרבו ימי המצה.** ולאו להיות מעופש משנכנס הפסח: **אי הכי פשיטא.** אפי' ספק ליכא דמסתמא ודאי בדקה והא מצה היא: **אם רוב חולין.** נשתמשו בה חולין אלמא בתר רובא אזלינן ולא בתר בתרא: **ליבורין ליבורין.** של מעשר בזית זו ושל חולין בזית זו וכיוס ל': **בגומא.** דליכא למימר זיל בתר בתרא דקמאי הא שקליטו מעוס דיש לחוש שמא בגומא נטמן ולא ראוהו: **בלבער כולי עלמא לא פליגי דלהכא משמע.** ושפיר דמי דבכרכה קודם עשיית המצוה בעינן דלקמן (ע"כ):

מעיקרא

לפני סוחרי בהמה לעולם מעשר. פ"ה אע"פ דאיכא למתלי דמוכר כמו בלוקח מספיקא אזלינן לחומרא ואין נראה לר"י דסמוך מיעוטא לחולין דשאר מעות לפלגא דמוכר והר"ל דיבא להיתר ואור"י דלוקחים הוו רובא דכמה בני אדם עומדים על בהמה אחת לקנות: **בהר הבית לעולם חולין.** מקשה ר"י היאך נמצאו שם הא אמר כפ' הרואה (ברכות סב:) לא יכנס בהר הבית במעות הארורות בסדינו ואור"י דאינו אסור אלא היכא דנשאן בפרהסיא בסדינו דגנאי הוא דגראה כהולך שם לסחורה אבל בגינעא לא(ז): **עשויין** להתכבד בכל יום. קשה לר"י דמסקי' בפרק לא הנדה (נדה ט: ושם) גבי שרץ שנמצא במנוי אין חזקתו מתכבד אלא על ידי בדיקה ומיבן דשרץ שהוא בנעשה אין חזקתו כל כך מתכבד כמו במעות(ז):

בלבער כ"ע לא פליגי דלהכא משמע. מכאן היה מגרין דשב"א לבדק לפני המילה להכניסו דאי לאחר המילה יפקר בברכתו דלהכניסו להבא משמע ועוד שגרין לבדק עובר לעשייתו ולא גראה לר"ת בפרק ר' אליעזר דמילה (שבת דף קלז: ושם) תניא המל אומר אקב"ו על המילה אבי הבן אומר להכניסו משמע לאחר המילה מקומו אע"ג דלהכניסו משמע להבא לא קשה דלא על זאת הנעשה עכשיו מברך אלא משבח ומודה להקב"ה שצונו על המילה כשתבא לידו ומיקנוה כאן לגנות ולהודיע שזו המילה נעשה לשם יולדנו ולא לשם ע"ג ולא לשם מורגא ולא לשם הר גרזים ואין צריך לברך עובר לעשייתו אלא במקום שהעושה המצוה הוא מברך אבל כשמברך אחר לא ותדע שהרי ברכת אילוסין אינו מברך אלא אחר אילוסין: כי

וניבטליה בשית כיון דאיסורא דרבנן עילויה כדאורייתא דמיא ולאו ברשותיה קיימא ולא מצי מבטיל [ה] דאמר רב גידל אמר ר' חייא בר יוסף אמר רב [ו] המקדש משש שעות ולמעלה אפילו בחיטי קורדיניתא אין חוששין לקידושין ולבתר איסורא לא מצי מבטיל ליה והא תניא היה יושב בבית המדרש ונזכר שיש חמץ בתוך ביתו מבטלו בלבו אחד שבת ואחד יום טוב בשלמא שבת משכחת לה כגון שחל ארבעה עשר להיות בשבת אלא יום טוב בתר איסורא הוא אמר רב אחא בר יעקב הכא [ז] בתלמיד יושב לפני רבו עסקינן ונזכר שיש עיסה מגולגלת בתוך ביתו ומתיירא שמא תחמיץ קדים ומבטיל ליה מיקמי דתחמיץ דיקא נמי דקתני היה יושב בתוך בית המדרש שמע מינה: אמר רבה בר רב הונא אמר רב הפת שעיפשה כיון שרבתה מצה מותרת היכי דמי אילימא דידע בה דחמץ היא כי רבתה מצה מאי הוי אלא דלא ידעינן בה אי חמץ הוא אי מצה הוא מאי אירא כי רבתה מצה אפילו כי לא רבתה מצה נמי ניזיל בתר בתרא מי לא תנן [ח] מעות שנמצאו לפני סוחרי בהמה לעולם מעשר בהר הבית חולין בירושלים בשעת הרגל מעשר בשאר ימות השנה חולין ואמר רב שמעיה בר זירא מאי טעמא הואיל ושוקי ירושלים עשויין להתכבד בכל יום אלמא אמרי' קמאי קמאי אזלי ליה והני אחריני נינהו [ט] הכא נמי נימא קמא קמא אזיל והאי דהאידנא הוא שאני הכא דעיפושה מוכיח עילויה אי עיפושה מוכיח עילויה כי רבתה מצה מאי הוי אמר רבה לא תימא שרבתה מצה אלא אימא [י] שרבו ימי מצה עילויה אי הכי פשיטא לא צריכא דעיפושה מרובה מהו דתימא כיון דעיפושה מרובה איגליא מילתא דודאי חמץ מעליא הוא קא משמע לן כיון שרבו ימי מצה עילויה אמרינן כל יומא ויומא נהמא חמימא אפה ושדא עילויה ועפשא טפי ומי אזלינן בתר בתרא והא תניא ר' יוסי בר יהודה אומר [יא] תיבה שנשתמשו בה מעות חולין ומעות מעשר אם רוב חולין חולין אם רוב מעשר מעשר ואמאי ליזיל בתר בתרא אמר רב נחמן בר יצחק הכא במאי עסקינן כגון שנשתמשו בה מעות חולין ומעות מעשר ואין יודע איזה מהן בסוף רב זביד אמר כגון שנשתמשו בה ציבורין ציבורין רב פפא אמר כגון דאשתכח [יב] בגומא: אמר רב יהודה הבודק צריך שיברך מאי מברך רב פפי אמר משמיה דרבא (אומר) [יג] לבער חמץ רב פפא אמר משמיה דרבא על ביעור חמץ בלבער כולי עלמא לא פליגי דודאי להבא משמע כי

רבינו חננאל

וניבטליה בשעה שמיית למה בזמן הביעור כר' פשוטה היא. פירוש קורדיניאתא חטים חזקים ואין מתחרצין הייא. אפילו אלו כיון שהוכשרו במים איסור הנאה הן כחמץ גמור. ואקשינן וכי בתר איסורא לא מצי מבטל ליה, והתניא היה יושב בבית המדרש ונזכר שיש לו חמץ בבית מבטלו בלבו אחד שבת ואחד יום טוב, והנה יום טוב לא משכחת לה אלא בתר איסורא וקתני דמבטל. ושנינן (לא) בתלמיד חכם שיש לו עיסה מגולגלת בבביתו ביום טוב ומתירא שמא החמיץ שמקדים ומבטלה קודם שתחמיץ, דיקא נמי דקתני היה יושב בבית המדרש ש"מ. פת שעיפשה ולא ידע אי מצה אי חמץ היא אם רבו ימי מצה מותרת היא, פירוש אחר הפסח. ואקשינן תיזיל בתר בתרא. כלומר (ה)(ב)מעות מעשר. כיון שעכשיו כל הפת שעושין מצה היא, גם זו מצה היא. שהחמץ כבר עבר, מי לא תנן בפרק מעות שנמצאו לפני סוחרי בהמה לעולם מעשר, כלומר במעות מעשר שני קונין בהמה, כדכתיב ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך בבקר ובצאן. ואמרינן מה טעם הואיל ושוקי ירושלים עשוין להתכבד בכל יום, אלמא אמרינן אינהו אזלו והני אחרינו נינהו ובו'. ואקשינן ומי אזלינן אחר האחרון, והתניא ר' יוסי אומר תיבה שנשתמש בה חולין ומעשר אם רוב חולין חולין ואם רוב מעשר מעשר, ולא קתני אחר אחרון. ופרקינן בדלא ידענן איזה מהן אחרון, או כגון שנשתמשו בה צבורין צבורין. כלומר צבור מכאן וצבור מכאן ושניהן כאחד ואין אחד מהן אחרון, או נמצא בגומא דאיכא למימר לא ראה אותה. אמר רב יהודה הבודק צריך שיברך קודם שיתחיל לבדוק. מאי מברך, ואסיקנא והלכתא אקב"ו על ביעור חמץ.

עין משפט נר מצוה

לט א מיי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הלכה ז סמג עשין מה עוש"ת סי' תמג טור"ע אה"ע סי' מה סעיף כא:

מ ב מיי' פ"ג מהלכות חמץ ומצה הלכה י טור"ע ש"ת סי' תמד סעיף ה:

מא ג מיי' פ"ו מהלכות מ"ש וכ"ל הלכה י:

מב ד ה טור"ע ש"ת סי' תמו סעיף ד:

מג ו מיי' פ"ו מהלכות מ"ש וכ"ל הלכה יא:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com